

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

150. Ad quid teneatur, si quis corruperit virginem decipiendo illam sub
promissione coniugij? Et cursim docetur, quod in multis casibus talis non
tenetur ducere, & in textu huius Resolutionis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Et quid, si sit longe disparis conditionis in Nobilitate, aut diuitiis, quando re vera nullum signum adfuit, quo iudicari posset non serio promitti præter disparitatem?

Et cur sim doceatur, quod deceptor ad matrimonium non obligatur in multis casibus; & in §. ultimo huius Resolutionis quinque casus assignantur pro praxi: Ex part. 3. tr. 4. Ref. 246. alias 247.

§. 1. **N**egative respondet Martinus Ledesma 2. 2. *quest. 47. art. 4.* nec multum ab illo differt Thomas Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 11. num. 5.* docet enim si nullum damnum sequitur fœminæ, cum qua quis fidei contraxit matrimonium, non tenetur iterum contrahere; secus tamen si damnum sequitur, vel infamia, vel, quia aliud iam inire non potest, nisi forte sint disparis conditionis, putat enim ex nullo contractu cum fictione celebrato obligationem oriri, nisi ratione alicuius damni illati, non verò ex vi contractus.

2. Sed hanc sententiam refellit Basilius Pontius *de matrim. lib. 2. cap. 5. num. 5.* ubi sic ait. Mihi videtur, fidei contrahentem iterum teneri verè ex animo contrahere, quo quidem ita certum existimo, ut iudicem oppositum probabilitate catereneque vllum alium quam Martinum Ledesmam pro se citare potest Sanchez, vnde meritò improbabilem censet Ledesma *quest. 45. art. 4. dub. 5.* & indubitatum Petr. Soto *lib. 1. de matrim. §. primum igitur*; tenet eam Sotus in *4. disp. 27. quest. 1. art. 3.* qui omnium esse fateatur, olim tenit Ioan. Maior in *4. disp. 27. quest. 1.* Petrus Gregorius *lib. 9. syn. cap. 5. num. 6.* quia si opinio contraria admitteretur, latissima aperiretur via hominibus sceleratis ad decipiendas sæpe fœminas, si semel sibi persuaserint non teneri ad contrahendum. Ita Pontius, qui alias validissimas rationes adducit, ad hanc sententiam confirmandam, & *num. 18.* infert contra Sanchez, ita fidei contrahentem teneri iterum ad verè contrahendum, etiam si sit longè disparis conditionis in nobilitate, aut diuitiis, quando reuera nullum signum adfuit, quo iudicari posset non serio promitti, præter disparitatem; disparitas enim illa conditionis non est argumentum huiusmodi doli, atque fictionis.

3. Sed licet hæc omnia dicta sint à Pontio satis solidè, & probabiliter, tamen sententiam Sanchez non puto improbabilem, ut ipse Pontius existimat, & ideo illam tenet nouissimè Villalobos in *summ. tom. 1. tract. 13. diffie. 6. num. 2.* Layman in *Theolog. moral. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 6. num. 1.* licet asserat, quòd compensatio damnorum plerumque alia ratione secundùm æqualitatem fieri non potest, nisi de nouo verè contrahatur.

4. Nota etiam cum Layman *ibid.* qui citat Syluestrum, Ledesmam, Henriquez, & Vasquez, quòd deceptor ad matrimonium non obligatur in multis casibus. Primò si decepta pro virgine se falsò iactauit. Secundò, si ex tali matrimonio scandala, & infelices exitus timeantur. Tertio, si deceptor, ut dictum est, longè eminentiori statu positus sit. Quarto si decepta cognita deceptione, aliam damni compensationem sponte recipiat. Quintò, si deceptor aliud postea matrimonium, vero consensu contraxit.

RESOL. CXLIX.

An qui fidei promisit matrimonium, & sub ea spe fœminam cognouit, teneatur illam in uxorem ducere? Ex part. 5. tr. 14. & Misc. 2. Ref. 32.

§. 1. **A**libi cum Lessio, & communi sententia Affirmatiuam sententiam docui. Non deest tamen hic adnotare Ioannem Prepositum, *part. D. Thom. quest. 9. de sponsal. dub. 4. num. 46.* per se loquendo, contrariam sententiam docere, sic enim ait. Deduci videtur, quòd etiam is, qui sub spe copulæ alicui fidei matrimonium promissit, etiam obtrata copula, non teneatur illam ducere (sposito scandalo, & damno, quòd aliter compensari non possit. Probatur, nam non teneatur ratione promissionis, utpote fuit nulla, nec ratione damni cum illud aliter possit compensari, quam per matrimonium, ut supponitur, & patet in ea, quæ vi est cogitata, quam non tenetur in uxorem accipere, quæ vim intoluit, sed potest aliter damnum reuocare, sufficit ergo in casu nostro dare tali fœminæ, quantum moraliter requiritur, ut non censetur damnorum petiti, & ut censetur dari a quale rei ablatæ, quòd emittalis vir peccauerit decipiendo; non infert damnorum taliter irreparabile, quam per matrimonium, ergo non tenetur matrimonium inire ad illud reparandum, sed potest illud damnum iniuste per fidem promissionem illatum aliter compensare. Ita Prepositus. Sed in praxi non est recedendum à prima opinione, tanquam communi, quam etiam docet Vasquez in *3. part. tom. 4. disp. 6. de matrim. cap. 4. Meteus in 3. part. de Sacram. quest. 43. dub. 1.* & Ochaguius de Sacram. tract. 1. de matrim. quest. 6. num. 5.

2. Nota tamen quòd hæc opinio affirmatiua limitatur à Doctoribus variis modis, & Prepositus ubi supra aliquas limitationes adducit, illas in casu contingenti vide illas, & præsertim Villalobos in *summ. tom. 1. tract. 12. diffie. 1. num. 3.*

RESOL. CL.

Ad quid teneatur, si quis corruptis Virgines decipiendo illam sub promissione coniugij?
Et cur sim doceatur, quòd in multis casibus non teneatur ducere, & in textu huius Resolutionis adducuntur sex casus pro praxi prædicta diffinitiuè. Ex part. 5. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 81.

§. 1. **H**ic casus frequenter solet accidere, & respicitur, quòd si promittit coniugium sub ea spe, & conditione vltam corporis imperpetuum teneatur eam ducere, etiam si fidei promissit. In multis tamen casibus non tenetur ducere. Primò non solum si ipse longè sit nobilior, sed etiam si multo longè opulentior, & puella id scierit. Nam in his secundùm aliquos etiam si non scierit, illas in casibus facile suspicari potest, virum simul late coniugium promittere, ut ea fruatur. Secundò si ex aliis coniecturis facile deprehendi poterat ipsam non sincere agere, ut verbis ambiguis vi, inconstanter loqui, nimis vii exaggerationibus, &c. Tertio si aliquod impedimentum legitimum interuenerit, ut si fiat eius affinis, si ducat aliam per verba de præsentibus, si sacros Ordines suscipiat, si graue aliquod damnum, vel scandalum ex tali matrimonio sequeretur. Quarto si illam coniugium postea cum alio fornicari, & in hoc casu non tenetur illi alter satisfacere. Quintò si asserenti se virginem promissit nuptias ut ea poterit, & postea deprehendat non esse virginem. Sextò si putabat esse virginem, & in coitu deprehendat reuera non fuisse, quamuis ex eius verbis deceptus non fuerit, & in hoc casu non solum tenetur ducere, sed etiam probabilissimum est, quòd neque tenebitur pecunia compensare, quia ex vi promissionis solum obligatur ad eam ducendam, quæ obligatio

Pro parte aliquorum casuum huius §. lege infra doctrinam Resol. 351. per rotam, & vide etiam alias eius not.

obligatio cessat ex eo quod deprehendat non esse virginem; si verò sciebat non esse virginem, & promisi ei matrimonium fictè ad obtinendam copulam, ea secuta tenebitur illam ducere si ipsa velit; mihi verò placet contraria sententia, si non timetur infamia, quare sufficit compensare pecunia. Et hæc omnia cum suis rationibus inuenies apud Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 10.* & Lessium *lib. 2. cap. 10. dub. 3. per totam.*

RESOL. CLI.

An deflorator virginis sub spe coniugij teneatur illam ducere?

Et an, qui se virginem deflorauit, satisfaciatur constituendo illi dotem sufficientem ad supplendum defectum deflorationis?

Et an hoc à fortiori procedat, quando contrahentes sunt inæquales?

Et an qui fictè promisit, si in iudicio interrogaretur, an promiserit, non possit negare se promississe; vel an possit in tali iuramento vii equiuocatione negando promissionem, intelligendo ita vt teneatur, &c.

Idem est in aliis similibus. Ex part. 1. 1. tit. 6 & Misc. 6. Ref. 55. alias 54.

Sup. hoc in Ref. præterita, & in aliis eius not.

§. 1. **R**espondeo quod Sanchez *lib. 1. disp. 10.* & Valquez *disp. 6.* docent, eum qui sub spe promissionis, quamvis tantum verbalis, deflorauit virginem, teneri determinate eam ducere in vxorem, & non satisfacere iuuando ad nuptias illi alias aequales. Primum, quia iste, quamvis solum verbaliter, verè tamen promisit sub conditione deflorationis, qua impleta fuit, ergo tenetur stare promissis. Secundò, quia iste verè intulit damnum virgini contra eius voluntatem, quæ solum consensit sub conditione promissionis matrimonij verè, & non fictè: ergo tenetur ex iustitia ad matrimonium, quia quamvis damnum deflorationis possit pecunia compensari, non tamen iniusta deceptio, nisi eam in vxorem ducendo.

2. Et ita hanc sententiam tenet Lessius, Valquez, & Molina, Cardinalis Lugo *de insit. tom. 1. disp. 2. 2. art. 2. n. 20.* Hurtadus verò *de matr. disp. 1. diff. 1. 2. n. 45.* existimat prædictum teneri ex fidelitate ad eam ducendam in vxorem, quamvis sit multò nobilior, quàm illa: ex iustitia tamen ad id non tenetur, sed satisfacere, si damnum deflorationis recompenset, aut constitutione dotis sufficientis, aut aliter.

3. Ex quibus deducit Hurtadus, prædictum teneri tantum sub veniali ad ducendam virginem defloratam, quia tantum tenetur ad id ex fidelitate ratione promissionis verbalis: teneri tamen sub mortali si eam non ducat ad satisfaciendum damno deflorationis dote, aut aliter: quia ad id tenetur ex iustitia ratione damnificationis iniuste. Quod si omnino fictè promitteret, (id est si non proferret verba promissionis, sed simularet ea proferre) non tenetur ex fidelitate ad illam ducendam; quia non promisit verè adhuc verbaliter: teneretur tamen ex iustitia ad satisfactionem damni ratione damnificationis iniuste.

4. Sed his non obstantibus, satis probabiliter ego puto cum D. Antonino, Bartholomæo, Ledesma, Bonacina, quos citat, & sequitur doctissimus, & amicissimus Pater Martinus Petez *de matrim. disp. 2. sect. 3. num. 2.* cum qui sic virginem deflorauit, non teneri eam in vxorem ducere, sed satisfacere constituendo ei dotem sufficientem ad supplendum defectum deflorationis. Moueatur, quia ille

nullam incurrit obligationem ratione promissionis, nam fuit ficta; & ex promissione ficta præcisè non oritur obligatio, vt constat ex superioribus; ergo solum ratione damni illatij; ergo si damnum sine matrimonio refarciri potest, vt verè potest dando sufficientem dotem, qua nubat viro sibi simili in qualitate, non est necesse, vt matrimonio refarciatur. Firmo: nam aliàs ex doctrina, & fundamento Sanchez apertè sequi videtur, eum, qui fictè promississet matrimonium fœminæ, sub conditione verè repromissionis, si fœmina repromitteret, teneri ex iustitia illum verè contrahere; quod tamen negat Sanchez. Quia, vel teneretur ratione promissionis, & hoc non, quia ficta promissio non obligat, vel ratione damni, & hoc etiam non, quia nullum secutum est, vt supponitur: ergo signum est, quod quando defloratur virgo ex ficta promissione, solum præcisè oritur obligatio, quia secutum est damnum. Nam si nullum esset secutum, nulla esset orta obligatio; ergo si damnum deflorationis refarciri potest dotando, vel augendo dotem, qua possit æquè bene nubere; ac si deflorata non fuisset, non teneretur eam ducere. Quod si accideret, vt in aliquo euentu tale damnum aliter euitari non posset ratione scandali, nisi nubendo; tunc teneretur per accidens stare promissioni, & complere sponsalia.

5. Et hæc sententia contra vtumque Pontium, Basilium, & Ioannem, ille *de matrim. lib. 1. cap. 2. §. unico num. 25.* Hic *in curs. Theolog. disp. 32. quest. 7. conclus. 3. num. 44.* à fortiori procedit, quando contrahentes sunt inæquales, vt si deflorator esset vir nobilis, etiam est non solum sub spe coniugij, sed etiam sub spe conditionata virginem deflorauerit. Et ita cum Corduba, & aliis tenet Perez, *vbi supra sect. 4. num. 3.* & Hurtadus *num. 48.* Negandum est igitur istam esse veram promissionem, & ideo non teneri nisi ad compensandum pecunia, vel alia re damnum illatum. Quia nec teneretur ad eam ducendam ratione promissionis, quæ fuit ficta, & inualida; nec ratione iniustitiæ, & iniuriæ illatæ; quia iustitia non obligat ad restituendum plus, quàm damnum æstimatur, sed damnum ablatæ dolo virginitatis non tanti æstimatur, ac virum notabiliter digniorem, eam fœminam ducere: ergo nulla ratione tenetur. Optima etiam est ratio, quàm adducit Sanchez quando in contractu est inæqualitas, fictè promittens non teneretur integrè implere, sed æquale reddere: sicut promittens meretrici valdè superfluum in sui corporis pretium, fictè tamen, non teneretur ex iustitia habere consensum reddendi nisi æquale. At in præsentis casu promissum matrimonium est multò inæqualius defloratione: non ergo tenetur ad id fictè promittens. Quare si eam si legitimum interuenit impedimentum, vt si vir sit sacris initiatus, ante, vel post deflorationem, vel matrimonio adstrictus, vel si aliquod graue damnum, aut scandalum ex matrimonio timeatur, satis erit damnum refarcire. Ita in præsentis.

6. Nota etiam hic obiter contra Basilium Pontium, *vbi supra cap. 2. num. 17.* dicentem, eum qui fictè promisit, si in iudicio interrogetur an promiserit, non posse negare se promississe: Contrarium iudico verius cum Nauarro, & aliis, quos refert, & sequitur Sanchez *disp. 10. num. 27. & 28.* Ratio est, quia non tenetur ille promissione, atque adeo, cum iudex roget, vt ad matrimonium debitum cogat, sensus interrogationis est, promissisti matrimonium, ita vt tenearis? verè ille respondet non promissi, intelligendo ita vt teneat. Idem dico quoties quis verè promisit matrimonium.

N n sed